

Konczos-Szombathelyi Márta

Kommunikáló kultúrák. A tőketelepítés nyelvi és kulturális infrastruktúrája, avagy a kultúráközi kommunikáció néhány aspektusa.

Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2008. 209 pp.

Bajzát Tünde

Konczos-Szombathelyi Márta könyve a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi Doktori Iskolájának Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja keretében írt és 2006-ban megvédett, *A tőketelepítés nyelvi és kulturális infrastruktúrája. A kultúráközi kommunikáció vizsgálata győri, külföldi tulajdonú cégek körében* című PhD értekezése alapján készült. A könyv hat fejezetben mutatja be a kultúráközi kommunikációt, a globalizáció nyelvi és kulturális vetületét, és a témában készült empirikus kutatás eredményeit és következtetéseit.

A bevezetésben a szerző könyvének céljait írja le. Célkitűzései között szerepel, hogy bemutassa a félreértések csökkentésének esélyeit a különböző kultúrából származó emberekkel történő kommunikációban, hogy megvizsgálja, tanulható-e a másik kultúra a nyelvekhez hasonlóan, és hogy segítse az olvasót a kultúráközi kommunikációban. További célja, hogy bemutassa, hogyan befolyásolja a külföldi tőke jelenléte az elvárt nyelvi és kulturális tudást, és hogy a XIX. század kulcsfogalma, a globalizáció milyen hatást gyakorol a nyelvi és a kulturális sokszínűségre és kommunikációra.

Az első fejezet a téma kutatásának nemzetközi és hazai eredményeit tekinti át. Az elmúlt ötven évben a kultúráközi kommunikáció terén számos kutatást végeztek, melynek eredményeképpen jelentős mennyiségű irodalom jelent meg világszerte. A témát nyelvészek, kultúranropológusok, pszichológusok, szociológusok vizsgálták és vizsgálják ma is különböző aspektusokból. A fejezet bemutatja az interkulturális kommunikáció kialakulását, fejlődési irányvonalait, mérföldköveit, kiemelkedő kutatóit és eredményeiket. Az áttekintés után a fejezet végén a könyvben megvizsgálandó kérdések találhatók, amelyek a gazdaság, a kultúra és az oktatás szemszögéből vizsgálják meg az interkulturális kommunikáció kérdéskörét.

A második fejezet bemutatja a kommunikáció, a kultúra és a kultúráközi kommunikáció definícióit, modelljeit. Az interkulturális kommunikáció definícióját a kommunikáció és a kultúra fogalmainak bemutatásán keresztül vezeti be a szerző. A kommunikáció fogalmának számos meghatározását és modelljét mutatja be az első alfejezet. A szerző a tranzaktív, az interaktív, a kultivációs és a participációs felfogások különböző aspektusai alapján definiálja a kommunikációt és bemutatja a különböző tudományágak eltérő fogalomértelmezéseit is. Az emberi kommunikáció többféle csatorna segítségével valósul meg: ezek az auditív-vokális, a vizuális és az írott csatornák. A kultúra fogalmának a XX. század közepéig kétféle koncepciója alakult ki, az egyik a világ hierarchikus eszméjén alapult, a másik a kultúra pluralista felfogásának koncepciója. A második alfejezet a különböző kultúraértelmezéseket Hofstede, Trompenaars, Hall modelljei segítségével írja le. A harmadik alfejezet a kultúráközi kommunikáció fogalmának különböző értelmezéseit, a kultúrák eltérésének néhány elméletét és kommunikációs különbségeit, a sztereotípiát és az előítélet kérdésköreit, a kulturális konfliktusokat és az interkulturális kompetencia sajátosságait ismerteti.

A harmadik fejezet áttekinti a globalizáció nyelvi és kulturális vetületét és megjelenését Magyarországon. A globalizáció fogalma a világgazdaság egységesedési és integrációs folyamatainak hosszú ideje tartó, de jelenleg hatalmas mértékű felgyorsulását jelenti. A globalizáció egyik formája a kulturális globalizáció, amelynek alapkérdése, hogy vajon homogenizálódik-e az emberiség sokféle kultúrája, vagy megőrzi színességét és heterogenitását. A kutatások eredményei azt bizonyítják, hogy a globális korszakban a kétnyelvűség lesz a norma és a kereskedelmi médiák által közvetített globális kultúra megváltoztatja a kulturális identifikáció módját és visszaszorítja a szolgálati médiát. A szerző úgy véli, hogy Magyarország számára egy olyan ésszerű alkalmazkodás jelentheti a nyerő stratégiát, amellyel igyekszik kihasználni a globalizáció előnyeit, ugyanakkor a lehető legtöbbet őriz meg saját európai és magyar identitásából. A nyelvtudás és a kulturális tudás a vállalatok számára stratégiai kérdés.

A negyedik fejezet a szerző empirikus kutatásának eredményeit összegzi. A győri, külföldi tulajdonú vállalatok magyar és külföldi menedzsereinek körében végzett kérdőíves kutatás megvizsgálta a menedzserek idegennyelv-tudását, a nyelvhasználati szokásukat, a különböző nemzetiségű vezetők mindennapi együttműködését, elvárásait, a kultúrák különbözőségéből adódó nehézségeit. Az eredmények alapján elmondható, hogy a magyar menedzserek mindennapi munkájához nélkülözhetetlen az idegen nyelvek tárgyalóképes szintű ismerete és, hogy a nyelvi félreértésekből számszerű veszteség mutatható ki a vállalatoknál. Annak ellenére, hogy a győri külföldi tulajdon nagy része német nyelvterületről származik, az angol nyelv szerepének rohamos növekedése figyelhető meg. Ebből következik, hogy a felsőoktatásnak és a vállalatoknak biztosítaniuk kell a külföldön tanulás, illetve munkavégzés, a nemzetek közötti kommunikációra való felkészítés, az interkulturális tréningeken való részvétel lehetőségét.

Az ötödik fejezet a nyelvi és a kulturális infrastruktúra aspektusait vizsgálja meg. A regionális tudományok az ebben a térségben kialakult gazdasági és társadalmi különbségekkel foglalkoznak. Ebből a szémszögből Győr a hazai modernizáció egyik sikeres központja. A külföldi tőke jelenlétének hatására átalakult a nyelvoktatás-nyelvtanulás és ma már Győr az idegennyelv-tanulás egyre bővülő választékát kínálja, és általában a gazdaságban a nyelvtanulás iránt kereslet mutatkozik. Ugyanakkor a Magyarországról külföldre irányuló tőke kivitel új lehetőséget teremt a magyar mint idegen nyelv tanulására.

A hatodik fejezet összegzi az irodalom és a kutatás főbb gondolatait, összehasonlítja az eredményeket más hazai vizsgálatok eredményeivel. Továbbá, a fejezet javaslatot tesz a gazdaságban zajló interkulturális kommunikáció gyakorlatára, az oktatásban zajló nyelvi és kulturális felkészítésre, teszi ezt a gazdaság, a kultúra és az oktatás szémszögből.

A könyv érdemét emeli a 209 oldalas könyvben található 19 ábra, 19 táblázat, az empirikus kutatásban használt magyar nyelvű kérdőívek, a képmellékletek, amelyek tartalma adekvát módon kapcsolódik az éppen kifejtett részmához és a mű egészéhez is. Mindehhez kapcsolódik még a Függelékben található kutatási minta és a vizsgálati módszerek leírása, valamint a 14 tételből álló fogalomtár is, amely a könyvben gyakran előforduló fogalmakat definiálja, értelmezi.

A kötetet 163 tételből álló irodalomjegyzék zárja, amely 9 oldalon keresztül listázza a magyar, angol és német nyelvű elméleti műveket, szakfolyóiratokat és a kutatási eredményeket tartalmazó szakirodalmat.

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy Konczos-Szombathelyi Márta könyve hasznos mindazon menedzserek, vezetők és alkalmazottak számára, akik szeretnék megismerni és fejleszteni interkulturális kompetenciájukat. Ugyanakkor, a munka értékes hozzájárulást jelent a nyelvoktatás- és kutatás tudományterületéhez és mindennapi gyakorlatához is, így ajánlható a téma oktatásával és kutatásával foglalkozó kollégáknak is. Továbbá, elgondolkodtató olvasmányként ajánlható a nyelvpolitikával és döntéshozatallal foglalkozóknak, de érdekes olvasmány a tárgy iránt érdeklődő olvasói körnek is.